

Artistiek Bureau

Van pij en burnous
Catalogus 55

Precies honderd jaar geleden begonnen twee jonge schrijvers aan een reis, te voet en per boot en trein, naar het zuiden: Zwitserland, Italië, Tunesië, Algerije. Ze bundelden hun reisverhalen onder de titel *Van pij en burnous*, ofwel: van het katholicisme en de islam (een burnous is een lange mantel van wol), en ook: van het vertrouwde naar het onbekende. Het reisboek verscheen bij de katholieke, modernistische uitgeverij De Gemeenschap. Het is wel toepasselijk om juist nu – *sede vacante* – aan dit zeldzame boek een kleine catalogus te wijden.

Albert Helman & Albert Kuyle *Van pij en burnous. Een bundel reisschetsen met illustraties van Ger. Huysser en foto's van de schrijvers*. Utrecht: De Gemeenschap, [november] 1927. 211 x 150 mm. Verguld heelleder met verguld titelschild. 230, (44) p. + (24) p. met zwart-witfoto's van de auteurs. Niet afgesneden. Met portretten van de auteurs. Met illustraties door de tekst van Ger. Huysser. Eerste druk. Band hier en daar geschaafd en verschoten, binnenwerk op enkele plekken roestvlekkig. € 950

Exemplaar 'A' van slechts twee luxe auteursexemplaren, gedrukt op Linweave-Text en zeer luxe gebonden. Dit auteursexemplaar behoorde toe aan Albert Kuyle, die op het voorste schutblad zijn eigendomsetiket ('A.K.') plakte. Hiernaast verschenen er 43 genummerde exemplaren en een onbekend aantal reguliere exemplaren.

Opdracht van Albert Kuyle, aan zijn toekomstige echtgenote Magdalena van Rees, in zwarte inkt op pagina (1): "van iedere reis terug, | nog eer de reis begon" | voor Magda op haar | zeventiende verjaardag | van jouw hart naar jouw hart | en daartusschen was de woestijn | mijn liefste, neem dit boek van | acht maanden leven, waarin | niet een dag zonder liefde | voor jouw [sic] is voorbijgegaan | bid, terwijl ik schrijf, want | zonder jou kan ik niet één | van de dingen doen, waarvan | ik droom... | 1 november 27'.

Albert Kuyle heeft zijn exemplaar verrijkt met souvenirs en originele tekeningen. De boekbinder heeft achter in 22 blanco bladen toegevoegd, waarop Kuyle dan zijn papieren herinneringen kon lijmen. Onder de kunstwerken zijn de originele inkttekening van Kuyle door Otto van Rees (verkleind gereproduceerd op pagina 6), een gesigioneerde en gedateerde 'handdruk' van de houtsnede op het oorspronkelijk omslag door Jozef Cantré en vijf originele inkttekeningen door Ger. Huysser. Verder zijn aanwezig, onder meer, telegrammen van de reizigers, uit Rome ('sein geld [...]'), Tunis respectievelijk Algiers; hotelfacturen uit Marseille, Napels en Algiers; diverse reisbiljetten; twee Frans-Arabische visitekaartjes van Louis Kuitenbrouwer; een boekenlegger uit het Vaticaan.

Interessant reisverslag van twee katholieke jongens die in 1925 hun vaderland verlaten en zuidwaarts trekken. Hun trein- en voetreis naar Rome brengt Helman en Kuyle eerst naar Ascona, aan het Lago Maggiore, Perugia, Assisi en Spello. Over Rome, waar de reizigers met Kerstmis arriveren, gaan drie opeenvolgende hoofdstukken. Buiten het Vaticaan staan de fascistten, binnen aanschouwen Kuyle en Helman de paus, 'zoo arm en eenzaam in zijn kleederen die stijf staan van brocaat'. Hierna reizen ze naar Sicilië, waar ze de nachtboot nemen van Trapani naar Tunis, waar ze op 22 maart aankomen. Aldaar blijkt Carthago een *tourist trap*, maar de oude binnenstad van Tunis betovert hen. Helman en Kuyle spreken met moslims en beleven de Ramadan. Met bedoeïenen zakken ze verder af, via Tozeur naar Kairoean en, ten slotte, Algiers.

De hoofdstukken zijn afwisselend door Kuyle en Helman geschreven (de inhoudsopgave vermeldt wie welk).

Albert Kuyle, pseudoniem van Louis Kuitenbrouwer (1904-1958), was schrijver, dichter en redacteur van *De Gemeenschap*, een katholiek literair-cultureel tijdschrift en dito uitgeverij. Bij *De Gemeenschap* verschenen romans die tot de nieuwe zakelijkheid worden gerekend, in een uiterst modernistische vormgeving. Schrijver Albert Helman, die Lou Lichtveld (1903-1996) heette, was als jongen van Paramaribo naar Nederland gekomen om de priesteropleiding doen. Terugblikkend noemde hij zijn avontuur met Kuyle 'een echte vormingsreis' waarin toch ook 'de kiem van onze latere verwijdering' werd gelegd. Gerard Huysser (1892-1970) studeerde aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten en woonde en werkte daarna in Parijs, Algiers en Tunis.

Literatuur Albert Helman, 'Catacomben en Troglodieten. De interne geschiedenis van *De Gemeenschap*', in: *Maatstaf*, jrg. 26, afl. 2, februari 1978).

(Paul Schuitema) (*Prospectus voor uitgaven van Albert Helman bij De Gemeenschap.*) Utrecht: De Gemeenschap, [begin 1931]. 190 x 80 mm. Tweemaal gevouwen folder. Gedrukt in oranje-rood en zwart. Met fotomontages. Licht kreukje, enkel vlekje. € 125

Typische typo-photo folder met reclame voor vijf uitgaven van Helman. Alle titels en vermeldingen van auteur en uitgever worden, zonder kapitalen, in een schreefloze letter weergegeven. Linksonder staat de naam van de ontwerper: Paul Schuitema.

Voor twee afleveringen van het tijdschrift *De Gemeenschap* ontwierp Schuitema in 1930 het omslag.

Dit prospectus vermeldt geen datum, maar is gemakkelijk te dateren. Van *Zuid-Zuid-West* wordt de 'vijfde druk, vijfde duizendtal' aangeprezen en van *Van pij en burnous* wordt de tweede druk aangeboden: beide boeken verschenen volgens *Brinkman's cumulatieve catalogus* in februari 1931. De roman *De stille plantage* is volgens de folder nog 'in voorbereiding': de eerste druk van *De stille plantage* verscheen in november 1931 (niet bij De Gemeenschap, maar bij Nijgh & Van Ditmar).

Albert Helman & Albert Kuyle *Van pij en burnous. Een bundel reisschetsen met illustraties van Ger. Huysser en foto's van de schrijvers.* Utrecht: De Gemeenschap, [februari 1931]. 194 x 137 mm. Ingehaaid met omslag. 228 p. + (24) p. met zwart-witfoto's van de auteurs. Met portretten van de auteurs. Met illustraties door de tekst van Ger. Huysser. Tweede druk [= titeluitgave, met op de titelpagina: 'tweede druk' waar in de eerste druk staat: '1927']. Omslag iets gesleten, watervlekkig onderaan, roestvlekkig. € 100

In het prospectus van De Gemeenschap wordt de uitvoering van de tweede druk omschreven zoals de eerste druk was verschenen: met een houtsnede van Jozef Cantré op de voorzijde van het omslag. Daar is hier geen sprake van. Op dit omslag zijn zes foto's van de reis gereproduceerd, voorop staan de auteursnamen en de titel vermeld, achterop worden vijftien bezochte steden opgesomd. Dit modernistische omslagontwerp is niet gesigineerd, ook de bekende naslagwerken geven niet thuis, maar kleurstelling en lettertype zijn gelijk aan die van het prospectus. Afwijkend is het zetsel, dat hier niet diagonaal is geplaatst, waardoor het geheel wat minder dynamisch oogt. Een onbekende Paul Schuitema?

